

Kymenlaakson hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen perusteet

1. Lainsäädäntöperusta ja soveltamisala

Hyvinvointialueen tehtävänä on järjestää alueensa väestölle yhdenvertaisilla periaatteilla lainsäädännön mukaiset laaja-alaiset sosiaali- ja terveystoimen palvelut, sekä pelastustoimen palvelut. Hyvinvointialue on julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto siten kuin siitä laissa säädetään (Laki Hyvinvointialueesta 611/2021).

Lain hyvinvointialueesta § 23 mukaan aluevaltuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Toimeenpanovastuu on lain 43 §:n mukaisesti aluehallituksella, joka vastaa hyvinvointialueen sisäisen valvonnan sekä riskienhallinnan järjestämisestä.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa hyvinvointialueen hyvää hallintoa ja johtamista sekä varmistaa, että hyvinvointialueelle ja koko hyvinvointialuekonsernille asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen koskee kaikkia hyvinvointialueen ja sen hyvinvointialuekonserniin kuuluvia toimielimiä ja tilivelvollista johtoa sekä kaikkea toimintaa, josta hyvinvointialue vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden tai sopimuksen myötä. Toiminta käsittää myös osallistumisen hyvinvointialueiden väliseen yhteistoimintaan. Yhtiöiden ja yhteisöjen toiminnan valvonta tapahtuu yhteistyössä näiden kanssa, ja niillä on velvollisuus toimittaa hyvinvointialueelle tarvittavat tiedot yhtiön sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyen.

Hyvin toimiva hallinto- ja johtamistapa edellyttää, että siihen on sisällytetty riittävät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan menettelyt. Perusteiden tarkoituksena on kytkeä sisäinen valvonta ja riskienhallinta osaksi hyvinvointialueen johtamista ja esimiestyötä, päätöksentekoa, toimintaprosesseja sekä valvonnasta ja riskienhallinnasta vastaavien toimielinten ja johtavien viranhaltijoiden työskentelyä.

Sisäinen valvonta on osa konsernin johtamisjärjestelmää ja sen avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskienhallinnan tuloksellisuutta. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä kulloinkin voimassaolevassa:

- hyvinvointialueen hallintosäännössä,
- konserniohjeessa,
- sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeessa
- sisäisen tarkastuksen ohjeessa sekä
- muissa hyvinvointialueen antamissa ohjeissa ja määräyksissä on mainittu.

2. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käsitelmääritys, tavoite ja tarkoitus

Keskeisiä käsitteitä

Sisäinen valvonta on keskeinen osa hyvää hallintoa ja johtamista. Sisäinen valvonta ymmärretään välineeksi, jonka avulla johto arvioi asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä sekä säännösten ja määräysten noudattamista. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia. Se on hyvinvointialueen ja sen toimialueen, tulosalueen ja toimintayksikön toiminnan omaa valvontaa, joka on johdon tekemää tai johdon lukuun tehtyä. Sen avulla varmistetaan, että johto saa organisaation toimimaan haluamallaan tavalla ja että johto saa riittävästi tietoa toiminnan ja organisaation tilasta ja aikaansaannoksista. Sisäisen valvonnan tulee näkyä kaikissa hyvinvointialueen johtamis-, suunnittelu- ja ohjauskäytännöissä.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä toiminta- ja menettelytapoja, joilla johto (tilivelvolliset) ja esihenkilöt pyrkivät varmistamaan, että

- toiminta on tuloksellista ja taloudellista
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävä ja luotettava
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan
- omaisuus, tiedot ja tietojärjestelmät sekä resurssit turvataan

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa, joka toteutuu sekä johtamis-, suunnittelu- ja ohjauskäytännöissä että säännöllisten riskikartoitusten kautta. Sisäinen valvonta jakaantuu luottamushenkilöille kuuluvaan seurantaan, esimiesten ja johdon suorittamaan valvontaan sekä sisäiseen tarkastukseen. Kokonaisvaltainen riskienhallinta tarkoittaa, että riskinäkökulma on sisällytetty kaikkeen hyvinvointialueen toimintaan. Riskienhallintaprosessi sisältää riskien tunnistamisen, arvioinnin ja priorisoinnin, hallinnan toimenpiteiden määrittelyn, seurannan sekä toimenpiteiden tuloksellisuuden arvioin.

Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä, ennakoivia ja kattavia menettelytapoja, joiden avulla

- tunnistetaan ja kuvataan hyvinvointialueen toimintaan ja toimintaympäristöön liittyviä riskejä
- arvioidaan riskien merkittävyyttä ja toteutumisen todennäköisyyttä
- varmistetaan, että organisaation johdolla on käytettävissään tarpeellinen ja ajantasainen tieto merkittävistä riskeistä ja mahdollisuuksista, suunnitelmat riskien hallitsemiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi
- määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja raportoimiseksi

Riski on haitallinen asia, epävarmuustekijä tai tapahtuma, joka uhkaa toteutuessaan hyvinvointialueen ja sen tulosalueiden toiminnan jatkuvuutta, aiheuttaa menetyksiä tai tappioita tai estää strategisten tavoitteiden saavuttamista ja mahdollisuuksien hyödyntämistä. Vaikutus on esimerkiksi poikkeama odotetusta tai mahdollisuus joka ei hyödynnetä. Riski voi kohdistua esimerkiksi väestön hyvinvointiin, konsernin palvelukykyyn ja tuloksellisuuteen, taloudelliseen asemaan, henkilöstöön, omaisuuteen, imagoon ja toimintaympäristöön.

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa, jonka tehtävänä on tukea organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan hyvinvointialueen riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuuden arviointiin ja kehittämiseen

Ulkoinen valvonta on aluehallituksesta ja hyvinvointialueen viranhaltijajohdosta riippumatonta toimintaa, jota suoritetaan sekä hyvinvointialueen järjestämänä (tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja) että täysin hyvinvointialueen ohjauksen ulkopuolella. Ulkoista valvontaa harjoittavat mm. asiakkaat/potilaat, joilla on julkisuusperiaatteen mukainen valvontaoikeus ja -mahdollisuus

Riskien luokittelu

Hyvinvointialueen riskit jaetaan strategisiin riskeihin, operatiivisiin riskeihin, taloudellisiin riskeihin sekä vahinkoriskeihin. Osa riskeistä on hyvinvointialueen sisäisiä ja osa ulkoapäin tulevia.

- **Strategiset riskit** liittyvät organisaation pitkän aikavälin tavoitteisiin, kriittisiin menestystekijöihin ja niihin kohdistuviin epävarmuustekijöihin. Ne estävät organisaatiota saavuttamasta strategisia tavoitteita. Ne liittyvät usein ulkoisiin tapahtumiin ja muutoksiin, jotka voivat vaarantaa esim. tulostavoitteet ja koskevat esimerkiksi kysyntää, lainsäädäntöä tai maineenhallintaa. Ne käsitellään vuosisuunnitteluprosessissa tavoiteasetannan osana.
- **Operatiiviset riskit** ovat organisaation päivittäiseen toimintaan, prosesseihin ja järjestelmiin liittyviä riskejä. Ne aiheutuvat riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. Operatiiviset riskit jaotellaan tarkemmin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeessa.
- **Taloudelliset riskit** ovat monenlaisia talouden tasapainoon, investointeihin ja rahaprosesseihin kuten maksuvalmiuteen, rahoitukseen ja sijoituksiin liittyviä riskejä. Käsitellään vuosittain osana riskiarviota ja käydään läpi määrävuosittain asiantuntijoiden kanssa.
- **Vahinkoriskit** aiheutuvat odottamattomista ja äkillisistä, usein vakuuttamiskelpoisista tapahtumista, joista voi seurata onnettomuus, rikkoutuminen tai vahingonkorvaus. Käsitellään vuosittain osana riskiarviota ja käydään läpi määrävuosittain asiantuntijoiden kanssa.

Tavoitteet ja tarkoitus

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta perustuvat strategiaan, toiminta- ja taloussuunnitelmassa asetettuihin toiminnan ja talouden tavoitteisiin, johtamisperiaatteisiin ja eettisiin periaatteisiin. Keskeistä on toiminnan jatkuvuuden, häiriöttömyyden ja turvallisuuden varmistaminen.

Hyvin toimiva sisäinen valvonta vähentää tahallisia ja tahattomia virheitä, epäjohtonmukaista ja tehotonta toimintaa, taloudellisia menetyksiä ja puutteita asiain hoidossa. Se auttaa ehkäisemään ja havaitsemaan myös väärinkäytöksiä ja eettisten periaatteiden vastaista toimintaa.

Sisäisellä valvonnalla ja riskienhallinnalla tarkoitetaan käytännössä hyvinvointialueelle kuuluvien tehtävien, ratkaisuvallan ja vastuiden määrittelyä sekä erilaisia menettelytapoja johtamis-, ohjaus- ja toimintaprosesseissa. Määrittelyjen ja menettelytapojen tarkoituksena on saada kohtuullinen varmuus siitä, että

1. toiminta on tuloksellista, tehokasta ja talous kestäväällä pohjalla
2. lainsäädäntöä, päätöksiä, sääntöjä ja johdon ohjeita noudatetaan
3. resursseja ja omaisuutta käytetään asianmukaisesti ja ne turvataan
4. toiminnan ja talouden raportointi on oikeaa ja tieto on luotettavaa

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on auttaa johtoa havaitsemaan toimintaan liittyvät riskit ja varmistaa, että ne pysyvät hyväksyttävällä tasolla. Lisäksi on varmistettava, että sisäinen valvonta on riittävää ja oikeassa suhteessa toiminnan sisältämiin riskeihin.

3. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen, tehtävät ja vastuut sekä toimintatavat

Tehtävät ja vastuut

Aluevaltuusto vastaa hyvinvointialuelain mukaisesti toiminnasta ja taloudesta. Se päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että hyvinvointialueen kaikissa toiminoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Aluevaltuusto päättää hallintosäännöstä ja aluehallitus päättää toimintasäännöstä, johon on kirjattu määräykset sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävistä ja vastuista. Aluevaltuusto hyväksyy tilinpäätöksen, joka sisältää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon.

Aluehallitus vastaa hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Aluehallitus hyväksyy hallinto- ja johtamistapaa, sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa sekä sisäistä tarkastusta koskevat ohjeet ja menettelytavat. Aluehallitus valvoo sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanoa ja tuloksellisuutta. Aluehallitus raportoi tilinpäätöksen toimintakertomuksessa sisäisen valvonnan sekä konsernivalvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Aluehallitus vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä.

Turvallisuuslautakunta ohjaa hallintosäännön § 10 mukaisesti hyvinvointialueen turvallisuus – ja riskienhallintaa sekä valvoo sen toteutumista ja raportoi aluehallitukselle.

Konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen ohjauksesta sekä yhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta. Ylimmällä johdolla on erityinen vastuu ja velvoite toimia hyvän johtamis- ja hallintotavan ja eettisten periaatteiden mukaisesti sekä puuttua toiminnassa ilmeneviin poikkeamiin.

Konsernijohtoon kuuluu työryhmä, jossa on hallituksen puheenjohtajisto, hyvinvointialueen johtaja ja toimialajohtajat, riskienhallintajohtaja ja hallintojohtaja laativat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistuksen sekä ylläpitävät ajantasaista riskiprofiilia toiminnasta. Sisäisen valvonnan ohje liittyy sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt kiinteäksi osaksi konsernin ja yksikköjen tavanomaisia suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimintaprosesseja. Työryhmän tehtäviin kuuluu vastata sisäisen valvonnan järjestämisestä ja yhteen sovittamisesta, hyväksyä sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelma sekä valmistella hallitukselle sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskeva toimintakertomukseen otettava osio.

Hyvinvointialuejohtaja vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja yhteen sovittamisesta siten, että hyvinvointialueen toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus varmistetaan ja toiminnan olennaiset riskit tunnistetaan ja kuvataan, riskin toteutumisen vaikutukset, toteutumisen todennäköisyys ja mahdollisuudet hallita riskejä arvioidaan.

Hyvinvointialuejohtaja, toimialojen ja tulosalueiden johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta toimialallaan ja tulosalueellaan, ohjeistavat alaisiaan toimintayksiköitä sekä raportoivat aluehallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Toimialat vastaavat toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännön järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä raportoivat aluehallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Riskienhallintajohtaja vastaa riskienhallinnan ja kokonaisturvallisuuden johtamisesta ja kehittämisestä. Riskienhallintajohtaja vastaa riskiarvion kokoamisesta organisaation toiminnan toimielinten ja johdon päätösten noudattamisesta sekä päätösten perusteena olevan tiedon riittävytydestä ja luotettavuudesta. Riskienhallintajohtaja vastaa palvelutuotannon valvontatoiminnan johtamisesta.

Toimintayksiköiden esimiehet vastaavat yksikön riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta sekä raportoivat aluehallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Koko henkilöstön tulee tuntea sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan merkitys omien tehtäviensä ja tavoitteidensa kannalta. Henkilöstö sitoutuu toimimaan tavoitteiden ja annettujen sääntöjen mukaisesti, kehittämään toimintatapoja sekä ylläpitämään ja jatkuvasti kehittämään ammatillista osaamistaan sekä raportoida havaitsemistaan riskeistä ja epäkohdista esihenkilöilleen.

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeessa annettujen määräysten mukaisesti.

Sisäinen tarkastus edistää ja koordinoi sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa tarkastus- ja konsultointitoiminnalla. Sisäinen tarkastus varmistaa ja arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti hyvän johtamis- ja hallintotavan toteutumista sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan että konserni- valvonnan tuloksellisuutta. Sisäinen tarkastus raportoi arvioinnin tuloksista ja esittää toimenpidesuosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiseksi. Sisäinen tarkastus noudattaa toiminnassaan sisäisen tarkastuksen kansainvälisiä ammattistandardeja.

Sisäinen tarkastus raportoi aluehallitukselle ja hyvinvointialuejohtajalle. Sisäisen tarkastuksen toiminnon tarkoitus, tehtävät ja vastuut määritellään aluehallituksen hyväksymässä sisäisen tarkastuksen toimintaohjeessa.

Tilintarkastajat tarkastavat, ovatko hyvinvointialueen sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konserni- valvonta järjestetty asianmukaisesti. Tilintarkastaja noudattaa aluevaltuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, jolleivät ne ole ristiriidassa lain, hallintosäännön tai hyvän tilintarkastustavan kanssa.

Toimintatavat

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt ovat parhaimmillaan kiinteä osa kaikkia suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimintaprosesseja. Vaikutusten ja riskien arviointi on osa läpinäkyvää, laadukasta ja vastuullista päätöksentekoa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyvät kiinteästi talousarvioprosessiin, jossa asetetaan tavoitteita, tunnistetaan tavoitteisiin liittyviä riskejä, arvioidaan riskien vaikutuksia sekä laaditaan ja päivitetään suunnitelmat riskien hallitsemiseksi. Riskien hallintatoimenpiteistä päättäminen edellyttää riskien todennäköisyyden ja vaikutusten vakavuuden arviointia.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat tavoitteiden saavuttamista tukevaa toimintaa: päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta toteutuvat mm.

- tehtävät, ratkaisuvälit ja vastuut ovat selkeästi määritellyjä
- hyvän hallintotavan periaatteita noudatetaan ja eettiset periaatteet huomioidaan
- toimintaympäristöä analysoidaan ja tämän perusteella priorisoidaan merkittävimmät uhat ja mahdollisuudet
- asetetaan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet
- järjestetään riskienhallinta hallituksen ohjeistuksen mukaisesti siten, että se on suunnitelmallista ja tuloksellista
- on huolehdittu selkeistä ohjeista ja tiedonkulusta

- on suojattu tiedot ja tietojärjestelmät
- valmistautumalla ja varautumalla äkillisiin häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin
- järjestämällä sopimusten hallinta ja valvonta sekä omaisuuden turvaaminen
- valvontamenettelyt ovat suunniteltu ja niitä toteutetaan siten, että ne ovat riittäviä suhteessa niistä aiheutuviin kustannuksiin
- organisaation seuranta, valvonta, viestintä ja raportointi on järjestetty systemaattisesti
- toimintaa seurataan ja arvioidaan samoin kuin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintatapojen tuloksellisuutta

4. In house -yhtiöt ja omistajaohjaus

Hyvinvointialueen konsernijohtoon kuuluvat aluehallitus, hyvinvointialuejohtaja ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Hallintosäännössä määrätään konsernijohtoon tehtävistä ja toimivallan jaosta. Konsernijohto vastaa hyvinvointialuelain § 50 mukaan hyvinvointialuekonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä. Konserniyhteisöjen konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestämisestä annetaan määräykset valtuuston hyväksymässä konserniohjeessa.

Hyvinvointialuelain § 116 mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyvinvointialueen tilinpäätökseen kuuluvasta taseesta, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta ja niiden liitteenä olevista tiedoista sekä talousarvion toteutumisvertailusta ja toimintakertomuksesta, konsernitilinpäätöksestä ja sen liitetiedoista sekä osavuositarkastuksista. Valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 729 / 2021 säädetään konsernitilinpäätöksen tiedoista.

Omistajaohjausta toteutetaan myös sopimusohjauksella, sekä neuvotteluteitse yhteistyössä yhtiöiden muiden omistajien kanssa. Valvonta ja ohjaus kattavat in house -yhtiöiden toiminnan ja suoriutumisen, taloudellisen aseman kehittymisen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen valvonnan.

Yhtiöitä valvotaan ja ohjataan yhtiöiden hallitustyöskentelyllä sekä yhtiökokouksissa vaikuttamalla. Lisäksi yhtiöiden toimintaa valvotaan siten, että ne ovat velvollisia raportoimaan esimerkiksi taloudellisesta suorituskyvystään sekä yhtiöille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta.

Inhouse -yhtiöiden tulee laatia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvaus ja toteuttaa valvontamenettelyjä aktiivisesti päivittäisessä toiminnassaan ja suorittaa aktiivisesti riskienhallintaa. Lisäksi yhtiöiden toimintaa arvioidaan esihenkilöiden taholta jatkuvasti jokapäiväisessä arkityössä yhteistyössä toimiessa. Vastuunjako yhtiöiden ja kuntayhtymän välillä on dokumentoitu kirjallisesti.

5. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta osana hyvinvointialueen ja hyvinvointialueen konsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kuntayhtymän johtamis- ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua ja seuranta, poikkeamiin reagointia ja suoriutumisen arviointia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee olla kokonaisvaltaista ja sen tulee toteutua kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla. Riskienhallinnan tulee ulottua kaikkiin riskiluokkiin, sekä sisäisiin että ulkoisiin. Käytännössä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyvät vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin.

Hyvinvointialueen tulee ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Hyvinvointialueen tulee varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla muulla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia pal-

veluiden tuottamisesta. Hyvinvointialueen tulee ottaa hallintosääntöönsä ja yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana.

Toimiva sisäinen valvonta myös ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä. Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin. Väärinkäytöksenä pidetään erilaisia epärehellisiä, epäeettisiä tai hyvinvointialueen ohjeita rikkovia taikka lainvastaisia tekoja.

Riskienhallinnan toteuttaminen on erityisen tärkeää mm. talousarvion ja merkittävien päätösten valmistelun yhteydessä sekä toiminnassa tapahtuvissa merkittävässä muutostilanteissa. Laadinnan yhteydessä tulee analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Konsernijohdon työryhmä kokoaa laadittujen riskianalyysojen perusteella koko hyvinvointialuetta koskevan riskianalyysojen ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi.

6. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi

Hyvinvointialueen hallinnon ja talouden valvonta järjestetään siten, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän. Ulkoinen valvonta järjestetään toimivasta johdosta riippumattomaksi. Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Sisäinen valvonta on osa johtamista

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta seurataan talousarviovuoden aikana osana toiminnan ja talouden raportointia. Aluehallitus antaa toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi.

Hyvinvointialuelain mukaan aluehallitus antaa toimintakertomuksessa selonteon myös konserni-valvonnasta ja sen kehittämistarpeista. Aluehallituksen selonteko perustuu sen alaisten toimielinten, hyvinvointialueen johtajan, tulosalueiden johdon sekä konserniyhteisöjen laatimiin selontekoihin, joissa käsitellään niiden oman toiminnan riskejä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä sekä toimenpiteitä havaittujen puutteitten korjaamiseksi.

Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys sellaisista hyvinvointialueen ja konsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi hyvinvointialueen tai konsernin taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat myös tiedot sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä ja niiden keskeisistä johtopäätöksistä.

Konsernijaoston työryhmä koordinoi ja valmistelee selonteon sekä riskeistä ja epävarmuustekijöistä raportoinnin aluehallitukselle.

Myös muiden johtavien viranhaltijoiden ja tilivelvollisten tulee antaa hallitukselle oman tehtäväalueensa osalta selonteko merkittävimmistä riskeistä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Selontekojen tulee perustua dokumentoituun aineistoon.

Mikäli tilikaudella havaitaan merkittäviä riskejä, tulee johtavien viranhaltijoiden myös raportoida niistä ja niiden hallintakeinoista välittömästi valvontavastuussa olevalle taholle. Valvontavastuussa olevien tulee raportoinnin perusteella ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Havaitsemistaan olennaisista epäkohdista tilintarkastajan on viipymättä ilmoitettava aluehallitukselle annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa. Tilintarkastuspöytäkirja annetaan tiedoksi tarkastuslautakunnalle.

7. Tilivelvollisuus

Tilintarkastajan on hyvinvointialuelain 127§:n mukaan tarkastettava, onko kuntayhtymän ja sen konsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. Hyvinvointialuelain mukaan tilintarkastuskertomuksessa on esitettävä tarkastuksen tulokset sekä esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaanko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavalle viranhaltijalle (tilivelvollinen) myöntää vastuuvapaus lain § 130 mukaan.

Hyvinvointialuelain mukainen tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee aluevaltuustossa arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus, ja että häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Hyvinvointialuelain tarkoittamia tilivelvollisia ovat hyvinvointialueella aluehallituksen, lautakuntien sekä niiden jaostojen jäsenet sekä kunkin toimi- ja tulosalueen johtavat viranhaltijat. Budjettivastuulliset nimetään aina kunkin vuoden talousarviossa.

Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä niiden jatkuvasta ylläpidosta ja tuloksellisuudesta. Ylimmällä johdolla, etenkin tilivelvollisella johdolla, on erityinen vastuu ja velvoite toimia hyvän hallinto-, ja johtamistavan ja eettisten lähtökohtien mukaisesti sekä puuttua toiminnassa ilmeneviin poikkeamiin. Johdolla on aktiivinen selonottovelvollisuus vastuullaan olevasta toiminnasta. Tilivelvollisuusaseman puuttuminen ei vapauta esimiestä alaisensa toiminnan valvontavastuusta.